

העשור הראשון: 1948–1957

מאורע	פעילות
<p>משטר הצנע</p> <p>בשנותיה הראשונות לא היו למדינה הצעירה משאבים כלכליים רבים. למדינה הגיעו המוני עולים חדשים, חלקם הגדול היו פליטים חסרי כול. כדי שהכסף יספיק לכולם בנתה המדינה מדיניות קיצוב, שבה כל אחד קונה במכולת מסוימת מוצרים מסוימים שהוקצו לו.</p>	<p>לשבטים הצעירים: אמרו לחניכים לדמיין שהם חיים באותה תקופה. תנו לחניכים מעט שטרות משחק ורשימת קניות. הכינו פתקים עם שמות מצרכים ומחירים. בקשו מהחניכים לערוך קניות לפי הרשימה (כמובן, אפשר גם להביא מצרכים אמיתיים).</p> <p>לשבטים הבוגרים: אמרו לחניכים שהם עתה נציגים בממשלה ותנו להם 'רשימת קניות' של צרכים לאומיים: חינוך, רווחה, רפואה, התיישבות. רשימת המשאבים תהיה בהתאם: כביש חדש, מיטה בבית חולים, בית ספר בעיירת פיתוח וכו'.</p> <p>המסקנה המתבקשת היא שאי אפשר לקנות הכול, ולכן צריך לצמצם. זה בדיוק מה שעשתה המדינה בשנותיה הראשונות.</p>
<p>העלאת עצמות הרצל לארץ</p> <p>ארונו של הרצל הובא מאוסטריה לישראל ב-16 באוגוסט 1949. הארון הוצב בכיכר הכנסת, מול חוף ימה של תל אביב, ולאחר מכן בירושלים, כדי שאזרחי מדינת ישראל יוכלו לעבור על פניו ולחלוק לו כבוד אחרון. לאחר מכן נקבר הרצל בטקס ממלכתי בפסגת הר הרצל.</p>	<p>בקשו מהחניכים לנסח כתבה על העלאת עצמות הרצל לארץ. מה תהיה הכותרת? באילו מילים נשתמש? איזו אמירה מסמלת את העלאת ארון הרצל ארצה?</p> <p>מצורפים בנספח שני קטעי עיתונות שהתפרסמו סביב העלאת ארונו של הרצל לארץ. העבירו אותם וראו עם החניכים איך העלאת הארון מסמלת את עצמאות המדינה, את חוזקה ואת הגשמת חזונו של הרצל, שאך שנים מספר קודם לכן נראה רחוק מהמציאות שנות דור.</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> • לשבטים הצעירים: בקשו שני חניכים מתנדבים: אחד צריך לרדוף אחרי חברו ולתפוס אותו. בשלב השני העמידו את כל שאר החניכים במעגל סביב החניך שצריך לתפוס. שאלו: מתי ההרגשה טובה ובטוחה יותר? מדינת ישראל יצרה את המעטפת השומרת על יהודים שלא יפגעו בהם. • לשבטים הבוגרים: חפשו מישהו שקשור לניצול שואה ובקשו לפני הפעולה שישאל אותם איך הרגישו אחרי משפט אייכמן, ותנו לו לספר. אם אי אפשר, היעזרו בקטעים המצורפים בנספח 3. 	<p style="text-align: center;">משפט אייכמן</p> <p>משפט אייכמן התנהל בישראל בשנת 1961, ובו הועמד לדין הפושע הנאצי אדולף אייכמן על פי חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם בגין מעשיו בשואה, ובסיומו נידון למוות והוצא להורג בתלייה.</p> <p>אייכמן היה מבכירי המנגנון הנאצי בגרמניה, מהאחראים הראשיים לביצועה בפועל של תוכנית הפתרון הסופי להשמדת יהודי אירופה. בהונגריה הוא ניהל במישרין את השילוח, ושם כמעט חצי מיליון איש שולחו אל מותם. לאחר מלחמת העולם השנייה הוא ברח לארגנטינה וחי שם בשם הבדוי ריקרדו קלמנט. חשיבותו הגדולה של משפט אייכמן היא בכך שרבים מניצולי השואה פתחו בעת עדותם את מה שסגרו בליבם, וכך גברה תודעת השואה בציבור הישראלי ובעולם וכן האמפטיה כלפי הניצולים. נוסף על כך הוא סימל את סוף המציאות שבה דם יהודים הוא הפקר, עכשיו יש לנו מדינה ואנחנו לא ניתן שיטבחו בנו.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הציבו בצד אחד של החדר שני דליים מלאים ובצד השני – שני דליים ריקים. חלקו את החניכים לשתי קבוצות ותנו לכל אחת חבילת קשיות. פתחו בתחרות מי מצליחה להעביר ראשונה את המים מצד אחד לאחר. • הדפיסו את מפת הארץ או ציירו אותה. חלקו את החניכים לשתי קבוצות, ופתחו בתחרות מי מהקבוצות מצליחה לשרטט ראשונה את תוואי המוביל הארצי. רשימת התחנות בדרך מופיעה בנספח 4. 	<p style="text-align: center;">המוביל הארצי</p> <p>האזור הצפוני של מדינת ישראל משופע במים טבעיים בכינרת ובנחלים, ואילו האזור הדרומי יבש ומדברי. כדי לפתור את הבעיה ולאפשר פריחה וצמיחה גם בנגב בנתה מדינת ישראל במבצע חסר תקדים צינור ארוך שמחבר את הכינרת לנגב.</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> הקרינו את סרטון 'הר הבית בידינו'. נכון, כולם כבר ראו את הסרטון הזה ושמעו את ההקלטה, אבל יש משהו בסרטון הזה שמצליח לרגש בכל פעם מחדש. באמת השבנו את ירושלים לידינו. https://www.youtube.com/watch?v=S RxP5JtbA34 בעקבות המלחמה נכתבו הרבה שירים על המאורע. שחקו עם החניכים 'לא נפסיק לשיר' ובו המילים: גולן, ישראל, ירושלים, הר הבית וכדומה. 	<p>ניצחון מלחמת ששת הימים</p> <p>מלחמת ששת הימים הייתה מלחמה בין ישראל לבין מצרים, ירדן וסוריה, וצבאות אויב אלו נעזרו במדינות ערביות נוספות: עיראק, ערב הסעודית, לוב, סודאן, תוניסיה, מרוקו ואלג'יריה.</p> <p>המלחמה החלה במכה מקדימה ישראלית על חיל האוויר המצרי לאחר תקופת המתנה מתוחה, שבה נעשו ניסיונות להימנע ממלחמה. במהלך המלחמה שחררה מדינת ישראל שטחים נרחבים בסיני, את רצועת עזה, את רמת הגולן, את יהודה ושומרון ואת מזרח ירושלים. כלל השטח שנכבש היה גדול פי שלושה משטחה של מדינת ישראל שלפני המלחמה. המלחמה, שהתחילה בפחד גדול שזהו סופה של מדינת ישראל הצעירה, נהפכה לניצחון גדול ומרגש שרבים מחשיבים כנס גלוי.</p>
<ul style="list-style-type: none"> שחקו שני דגלים: חלקו את הקבוצה לשתיים ותנו לכל קבוצה דגל. על כל קבוצה להקים לעצמה בסיס שבמרכז שטחו נמצא הדגל שלה. המטרה של כל קבוצה היא לגנוב את הדגל של הקבוצה השנייה. אם מישהו מקבוצה אחת נתפס בשטח של הקבוצה האחרת הוא נחשב שבוי. אפשר לערוך חילופי שבויים או מבצע להצלת השבויים מידי הקבוצה היריבה. ארץ ישראל נקנית בנחישות ובהתמדה, ובזכות גוש אמונים יש לנו היום כל ההתיישבות בי"ש"ע. סבב 'מקימים יישוב': ספרו לחניכים שהחלטתם להקים יישוב, ועשו סבב שבו כל אחד יספר מה הוא מוכן ויכול לתת בשביל היישוב החדש שתקימו. ככה בדיוק היו אנשי גוש אמונים; היה להם חלום והם הלכו בעקבותיו, וכל אחד תורם את חלקו להצלחת ההתיישבות. 	<p>הקמת גוש אמונים</p> <p>גוש אמונים היא תנועה שקמה אחרי מלחמת יום כיפור, בשנת 1974. מובילה הרוחני היה הרב צבי יהודה קוק ומנהיגה המעשי היה הרב חנן פורת. מטרת התנועה הייתה ליישב את שטחי יהודה ושומרון ששחררנו במלחמת ששת הימים.</p> <p>הגרעין הראשון שהקימה התנועה היה גרעין אלון מורה, והוא שהקים לאחר מאבקים רבים את היישוב קדומים. מאבקהם ונחישותם של אנשי גוש אמונים הביאו להקמת יישובים רבים ולפריחת יו"ש.</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> • צפו בסרטון המתאר את המבצע ממבט של 25 שנה: https://youtu.be/B7LyyR1YV2M • משחק זיכרון: המון מושגים יהודים ודתיים נשמרו אצל העדה האתיאופית בצורה אחרת משנשמרו בשאר קהילות ישראל. במשחק יש זוגות של מושגים (נספח 5). חלקו לכל חניך וחניכה מושג אחד והנחו אותם למצוא את הזוג שלהם בחדר. אפשר גם לשחק משחק זיכרון רגיל. 	<p>מבצע משה</p> <p>מבצע משה היה מבצע אווירי להעלאת יהודי אתיופיה לארץ ישראל. יהודי אתיופיה חוו קשיים רבים בעלייה לארץ: הם היו צריכים לברוח מאתיופיה חסרי כול והיו נתונים לחסדי מורי דרך סודנים וכן לפגעי מזג האוויר ולנחת ידם של שודדים. מדינת ישראל סייעה להביא אותם מסודן לארץ. את השם 'מבצע משה' נתנה המגבית היהודית המאוחדת, והוא נקרא על שמו של משה רבנו, אשר הוביל את בני ישראל לארץ כנען. במבצע הועלו 6,364 איש.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • "לא עוד מלחמות, לא עוד שפיכות דמים, לא עוד דמעות". זהו המשפט שבו פתח מנחם בגין את נאומו בעת חתימת הסכם השלום בין ישראל לבין מצרים על מדשאת הבית הלבן בוושינגטון. • איזה נאום הייתם כותבים? תנו לחניכים דף ועט והנחו כל אחד לחבר משפט פתיחה – את משפט המחץ של הנאום שלו. • אפשר לדבר על שהחתימה על הסכם השלום הביאה גלי אהדה נרחבים בעולם, והם שהובילו לניצחון ישראל באירוויזיון. חברו שיר שייצג את ישראל באירוויזיון: איזה מסר אתם רוצים להעביר לעולם? 	<p>שלום עם מצרים</p> <p>הסכם השלום בין ישראל למצרים הוא הסכם שחתמו נשיא מצרים אנואר סאדאת, ראש ממשלת ישראל מנחם בגין ונשיא ארצות הברית ג'ימי קרטר על מדשאות הבית הלבן ב-26 במרץ 1979. חתימת ההסכם הייתה רגע שיא למדינת ישראל, ומילוי הסתיים בשנת 1982, עם השלמת פינוי חצי האי סיני והעברתו לידי מצרים.</p> <p>הסכם השלום הביא לידי רגיעה צבאית בגבול הדרומי של מדינת ישראל וגם גרר יחס אוהד במיוחד למדינה בעולם, שהתבטא בין השאר בניצחון ישראל באירוויזיון באותה שנה.</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> • בור ועם הארץ בידיעת הארץ: <p>השחקן הראשון יבחר שם של עיר או יישוב ויאמר את האות שבה הוא מתחיל. הבא בתור יצטרך לחשוב על עיר מתאימה ולומר את האות השנייה, וכן הלאה. ברגע שעיר אחת מסתיימת מתחילים חדשה בלי להודיע על כך. כשאחד המשתתפים לא מצליח למצוא אות (אפשר להקציב זמן לכל תור) הוא יכול להמציא, אך משתתף אחר יכול לדרוש ממנו להגיד למה התכוון. אם הוא המציא – הפסיד, אם לא – מי שדרש ממנו להגיד הוא שהפסיד, אם נגמר התור של מישהו והוא לא אמר כלום – הפסיד. על המפסיד להכריז בקול: "אני בור ועם הארץ בידיעת הארץ", ומתחילים סיבוב חדש בלעדיו עד שנשאר שחקן אחד, והוא המנצח.</p> <p>לדוגמה: השחקן הראשון חשב על טבריה, ולכן אמר טי"ת. השני חשב על טלמון והמשיך – למ"ד. השלישי אינו מצליח למצוא מקום שמתחיל ב'טל' והוא נפסל (או מנסה 'לרמות').</p> • גרסה קלה יותר: בוחרים חניך שיאמר שם של עיר, והחניך הבא בתור צריך לומר שם של עיר שמתחילה באות שהעיר הקודמת הסתיימה בה. למשל: כפר סבא, אריאל. 	<p>חנוכת שביל ישראל</p> <p>שביל ישראל נחנך בפסח תשנ"ה, אפריל 1995. השביל הוא נתיב הליכה ארוך שנמשך לאורך כל מדינת ישראל. הוא מתחיל ב'בית אוסישקין' שבקיבוץ דן בצפון ומסתיים בבית ספר שדה אילת, על חוף מפרץ אילת. אורכו היום, לאחר השינויים שנעשו בו במהלך השנים, הוא כ-1,030 קילומטרים. בתכנונו הושם דגש במתן ייצוג לכל נופי הארץ ואזוריה וכן במעבר באתרים חשובים לכל הדתות. השביל משמש מעין שלד לשאר שבילי הטיול בארץ, שרבים מהם יוצאים ממנו. בשונה מסימון השבילים הנפוץ בארץ, פס צבעוני בין שני פסים לבנים, שביל ישראל מסומן בשלושה פסים מקבילים במדורג: לבן, כחול וכתום.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מי הכי חזק בשבט? ערכו טורניר הורדות ידיים. בהתחלה כל אחד יתחרה במי שלידו, ואחר כך יתחרו המנצחים במנצחים עד שיישאר האחרון – והוא זוכה האולימפיאדה השבטית! • תחרות חוזק נוספת שמתאימה לשבטים גדולים יותר או מעורבים היא תחרות ישיבה באוויר: כולם נצמדים לקיר ויושבים באוויר כשהברך בזווית של 90 מעלות. זה נראה קל אבל זה לא. מי האחרון שיישאר באוויר? • ערכו תחרות ריצה. 	<p>זכייה במדליה אולימפית ראשונה</p> <p>יעל ארד השתתפה באולימפיאדת ברצלונה (1992) בתחרות ג'ודו והגיעה עד הגמר. בגמר הפסידה ארד לצרפתייה קתרין פלורי בהחלטת שופטים לאחר קרב צמוד שהסתיים ללא ניקוד. זכייתה במדליית כסף הביאה לסיימה של תקופה ארוכה של 40 שנים שבה לא זכתה ישראל במדליה אולימפית.</p> <p>במסיבת העיתונאים שהתכנסה מייד לאחר הגמר הקדישה ארד את המדליה האולימפית הראשונה של ישראל לזכרם של 11 חללי מינכן – ספורטאים ומאמנים שנרצחו בדם קר 20 שנה קודם לכן.</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> כשאילן רמון טס לחלל הוא לקח עימו חפצים המייצגים את מדינת ישראל. באילו חפצים הייתם בוחרים לטוס איתכם לחלל? תחרות בניית מטוסים מנייר: חלקו לחניכים דפים, קבעו זמן וצאו לדרך. מי יצליח לבנות את המטוס שיחזיק באוויר הכי הרבה זמן? 	<p align="center">אילן רמון טס לחלל</p> <p>אילן רמון היה טייס בחיל האוויר ולאחר מכן פיקד על טייסת הסילון הראשונה. רמון נבחר להיות טייס החלל הישראלי הראשון על ידי חיל האוויר בעקבות הסכם שנחתם בין ישראל לארצות הברית ב-1995 לשלב ישראלי בטיסה לחלל של נאס"א. ב-1998 העתיקו רמון ובני משפחתו, אשתו רוני וארבעת ילדיהם, את מקום מושבם אל מתקן האימונים לאסטרונאוטים בארצות הברית. בתפקידו במשימת STS-107 במעבורת השתתף רמון בתפעול ניסוי האבק הישראלי, שתוכנן באוניברסיטת תל אביב כדי לחקור כיצד משפיעות סופות אבק על המזרח התיכון, ובניסויים נוספים בתחומי הביולוגיה והפיזיקה. רמון לקח עימו לחלל חפצים שונים המייצגים את החברה הישראלית. ב-1 בפברואר 2003 נספה רמון עם ששת חבריו לצוות כשהמעבורת התפרקה עם חזרתה לאטמוספירה של כדור הארץ.</p>
<ul style="list-style-type: none"> מצאו פתרון למצב הזה: יוני ודוד הם אחים שאוהבים מאוד שוקולד. פעם בשבוע אימא קונה חפיסת שוקולד ומחלקת אותה בין השניים שווה בשווה, אך תמיד אחד האחים מרים צעקה שהחלק שקיבל קטן משל אחיו. מה תעשה אימא כדי ששני הבנים יהיו מרוצים? תשובה: אימא תיתן ליוני לחלק את חפיסת השוקולד בעצמו ותאמר שדוד יבחר ראשון את החלק שהוא לוקח. ככה לא תהיה לאף אחד זכות להתלונן. בחידות ובפתרונות כאלה מתעסקת תורת המשחקים. 	<p align="center">פרס נובל לפרופ' אומן על מחקריו בתורת המשחקים</p> <p>ישראל אומן הוא מתמטיקאי ישראלי, פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים וחתן פרס נובל לכלכלה לשנת 2005. אומן הוא חבר באקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית ותחום מחקרו העיקרי הוא תורת המשחקים.</p> <p>בשנת 2005 זכה אומן בפרס נובל לכלכלה על "הגברת ההבנה בנושאי עימות ושיתוף פעולה במסגרת תורת המשחקים". בנימוקיה למתן הפרס כתבה הוועדה שבעקבות עבודותיהם של אומן ושלניג הושגה הבנה רחבה יותר של מושג הרציונליות, והתנהגויות שקודם לכן נחשבו לבלתי רציונליות ניתנות עכשיו להסבר רציונלי.</p> <p>במסיבת העיתונאים שכונסה עם פרסום הידיעה על הזכייה בפרס אמר אומן:</p> <p>"הפרס הזה הוא במפורש לא רק עבורי, הוא מגיע לאסכולה שאנחנו פיתחנו פה בארץ, ואני לא היחיד, בתורת המשחקים. הפכנו את ישראל למעצמה מספר אחת בעולם במקצוע הזה."</p>

פעילות	מאורע
<ul style="list-style-type: none"> • במשך שנים התפלל עם ישראל לשחרורו של פולארד. המשיכו עוצמה זו וקראו עם החניכים פרק תהילים להשבת השבויים והנעדרים שטרם חזרו לביתם. • אפשר לשיר יחד את תפילת "אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, העומדים בין בים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלה ובזמן קריב". 	<p>שחרור יהונתן פולארד</p> <p>יהונתן פולארד הוא יהודי אזרח ארצות הברית ומשנת 1998 גם בעל אזרחות ישראלית. הוא עבד באגף המודיעין של הצי האמריקני בווישינגטון, ובאותו הזמן ריגל למען ישראל. הוא נעצר בידי ה-FBI בנובמבר 1985, ובשנת 1987 הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון ונידון למאסר עולם.</p> <p>לאחר שריצה 30 שנות מאסר שוחרר פולארד מהכלא לפי החלטת ועדת שחרורים בתנאים מגבילים ב-20 בנובמבר 2015. לאורך שנותיו בכלא האמריקאי נעשו מאמצים רבים לשחרורו, גם בגזרה הפוליטית – למשל, נשיא המדינה ביקש עבורו חנינה – וגם במגזר האזרחי: הפגנות, מכתבי עידוד ותמיכה והרבה תפילות נערכו לשחרורו.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • שחקו משחק כדור שקשור בהגנה עצמית, כגון חיי שרה או מחניים. • עשו סבב בין החניכים ושאלו: האם כיפת ברזל השפיעה או משפיעה על תחושת הביטחון שלכם? האם אתם חווים ביטחון במקום מגורכם במדינת ישראל? 	<p>פיתוח כיפת ברזל</p> <p>כיפת ברזל היא מערכת הגנה אקטיבית ניידת ליירוט רקטות קצרות טווח וכלי טיס בלתי מאוישים שפותחה בישראל ומיוצרת בה.</p> <p>חברת 'רפאל' הציגה את המערכת כפתרון יעיל נגד רקטות קצרות טווח, הפועלת ביום ובלילה, בכל תנאי מזג אוויר, ומסוגלת להתמודד בו בזמן עם מספר אימים רב.</p> <p>המערכת הפכה מבצעית בסוף מרץ 2011 במסגרת יחידה 947 של מערך ההגנה האווירית, והיא אחת מארבע מערכות המהוות את מערכת ההגנה הרב-שכבתית של ישראל. המערכת משמשת מרכיב חשוב בהתמודדות של ישראל עם התקפות רקטות פלסטיניות על ישראל מרצועת עזה, כחלק מהלחימה ברצועת עזה לאחר מבצע 'עופרת יצוקה', ובפרט במבצע 'עמוד ענן' ובמבצע 'צוק איתן'. משנת 2014 מוצבות בישראל תשע סוללות מבצעיות.</p>